

forum for
natur og
friluftsliv
nordland

Fauske 30.mai 2014

Norges Vassdrags- og Energidirektorat
Postboks 5091 Majorstua
0301 Oslo
E-post: nve@nve.no

Høringsuttalelse 8 omsøkte småkraftverk i Rana kommune, Nordland fylke

Forum for Natur og Friluftsliv i Nordland, FNF Nordland, er et nettverk for 14 natur- og friluftslivsorganisasjoner i Nordland, med til sammen over 22 000 medlemskap. FNF Nordland arbeider for å sette friluftslivet og dets behov på dagsorden og øke bevisstheten om helse og livskvalitet samt viktigheten av å ta vare på naturen og miljøet rundt oss. FNF Nordland arbeider også for å sikre arealer for et aktivt friluftsliv. De frivillige natur- og friluftslivsorganisasjonene er med sin demokratiske styreform og åpne medlemsadgang et talerør for de store grupper av allemannsrettighetshavere i norsk utmark.

Viser til høringsbrev fra NVE datert 28. februar 2014 om flere søkere - Søknad om tillatelse til å bygge 8 småkraftverk i Rana kommune, Nordland fylke.

Søknadspakken omfatter følgende utbyggingsprosjekter:

- Heinbergåga kraftverk
- Farmannåga kraftverk
- Rausandaksla kraftverk
- Røvassåga kraftverk
- Nedre Leiråga kraftverk
- Leirdalselva kraftverk
- Bordvedåga kraftverk
- Blakkåga kraftverk

Innledning

Rana kommune har ofret mye av sin vassdragsnatur til kraftformål gjennom omfattende regulering av de største innsjøene, overføringer og utbygging i et av fylkets største vassdrag. Vassdragsreguleringer er følgelig en av de viktigste påvirkningsfaktorene på vann- og naturmiljøet. De gamle kraftverkene ble bygd i en tid da det var et reelt kraftbehov til industrien mens hensynet til natur og miljø i liten grad ble ivaretatt.

I Rana kommune produseres det nå vel 2600 GWh årlig. Som det går fram av konsesjonssøknadene gir de omsøkte kraftverkene en svært liten prosentvis økning av kraftproduksjonen i kommunen. Men de gir en stor og uakseptabel reduksjon i kvaliteten av naturopplevelser som er lett tilgjengelige for befolkningen.

Bygging av nye overføringslinjer er dårlig energiøkonomi med et krafttap i linjenettet på ca. 15 – 20 %. I tillegg vil evt. utbygging av nye kraftlinjer påføre befolkningen økte utgifter i nettleie.

Det foreligger noe dokumentasjon som påviser betydelige negative konsekvenser og ulemper utbyggingene og reguleringene har hatt for natur, landskap og friluftsliv. Omfanget og konsekvenser av natur- og landskapsverdier som har blitt redusert eller gått tapt som følge av inngrep i vassdragsnaturen er i liten grad dokumentert. I tillegg er det manglende dokumentasjon og oversikt over konsekvensene av andre naturinngrep, (f.eks. gruvedrift) i kommunen og regionen. Denne usikkerheten og mangelen på dokumentasjon som foreligger, bør derfor føre til en mer restriktiv saksbehandling og som i større grad legger føre-var-prinsippet til grunn ved søknader om bygging av nye kraftverk. Det er videre viktig at alle sekundærinngrep også ses i sammenheng, og ikke bare den aktuelle strekning med redusert vannføring. Dersom alle 8 prosjekter skulle realiseres vil det bli et betraktelig økt nettverk av linjetraseer og anleggsveier i en kommune som må sies å ha påført sin andel av dette fra før.

Dagens system med begrensede konsekvensutredninger der naturmangfoldloven og vanndirektivet tillegges liten vekt bidrar til ytterligere marginalisering av viktige naturverdier. FNF Nordland vil i den sammenheng vise til Miljødirektoratet og Riksantikvaren som har advart mot at de tematiske konfliktvurderingene og nasjonale miljømålene overkjøres. Dersom vi skal oppfylle våre forpliktelser om å ta vare på vassdragsnaturen, landskapsverdiene, inngrepsfri natur og biologisk mangfold, så må nye planlagte inngrep ses tilstrekkelig i sammenheng med eksisterende inngrep, fremtidige og planlagte utbygginger og vedtak må fattes på et godt kunnskapsgrunnlag.

De åtte søknadene om småkraftverk i Rana som nå behandles samlet, er en del av NVEs nye rutiner for en raskere saksbehandling med den hensikten er å få vurdert flest mulig søknader i tide for å komme i betraktning i el-sertifikatordningen. Målet er at køen av småkraftsøknader skal være avvirket innen 2017. NVE begrunner pakkesaksbehandlingen med at det vil gi et godt grunnlag for vurdering av den samlede miljøbelastningen. Dette er igjen i tråd med naturmangfoldloven som stiller krav om at offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet skal bygge på vitenskapelig og erfaringsbasert kunnskap. Loven presiserer at nye inngrep ikke kan tillates uten at påvirkninger fra tidligere utbygginger og naturinngrep også vurderes. Tap, forringelse og fragmentering av leveområder (habitat- eller arealbruksendring) er den største trussel mot biologisk mangfold, og energisektoren står for det største bortfallet av inngrepsfri natur i Norge som følge av en bit-for-bit utbygging. Derfor er det viktig at det legges opp til en kunnskapsbasert forvaltning og at alle inngrep ses i sammenheng. Er usikkerheten knyttet til kunnskapsgrunnlaget av et eller flere av prosjektene så skal føre-var-prinsippet legges til grunn, og søknaden avslås eller at det blir pålagt krav om tilleggsutredninger.

Ingen av de åtte småkraftverkene som er ute til høring foreligger det utredninger på samla belastning, det er kun gjort noen vurderinger. Erfaringer fra tidligere ”pakkebehandlinger” viser også at NVE heller ikke er villig til å legge til rette for dette slik naturmangfoldloven forutsetter. NVE har på forespørsel fra FNF Nordland avvist krav om utredning av samlet belastning ved ”pakkebehandlingene” av småkraftsøknader og kun henvist til sine hjemmesider og NVE Atlas. FNF Nordland holder likevel fast ved at NVE som planmyndighet har plikt til å legge tilrette for vurderinger i forhold til samlet belastning med oversikt over prioriterte arter og utvalgte naturtyper, eller områder med store landskapsverdier, verdifulle naturtyper og økosystemer (naturmangfoldloven § 4 og 5) som er gått tapt eller blitt marginalisert i vassdragsnaturen som følge av tidligere utbygginger og

naturinngrep i kommunen og regionen. Det legges opp til at høringspartene har et selvstendig ansvar for vurdering av den samlede belastningen, men uten en oversikt over konsekvensene av tidligere kraftutbygginger og mangelfulle utredninger er det utfordrende oppgave både for kraftutbyggere og høringspartene. Naturmangfoldloven er slik å forstå at når store verdier allerede er gått tapt, øker betydningen av restverdiene og er desto viktigere å bevare.

De åtte prosjektene er en del av el-sertifikatordningen, hvor Norge og Sverige er sammen om for å øke produksjonen av fornybar kraft med 26,4 TWh til 2020, jf. fornybardirektivet.

Vedtak om el-sertifikater (at strømkundene finansierer ordningen over strømmregningen) og fornybardirektivet legger et press på tempo og kvalitet i behandlingen.

I dag er situasjonen den at det produseres langt mer kraft enn etterspørselen. Dette bekreftes gjennom sektoranalysen av fornybar energi i Nord-Norge som Næringsdepartementet har utarbeidet, som viser at den største flaskehalsen for fornybarsatsinga i Nord-Norge er manglende etterspørsel etter fornybar energi.

Nordland har et kraftoverskudd på vel 40 prosent allerede før de mange subsidierte konsesjoner er realisert og NVE og OED har allerede innvilget konsesjoner som overoppfyller kravene i Fornybardirektivet på 24,6 TWh sammen med Sverige.

Flaskehalser og kapasitetsbegrensninger i overføringsnettet skulle tilsi at det ikke er behov for de mange småkraftverk som bygges og planlegges i regionen. Et enda større kraftoverskudd kan resultere i at prisene på energi faller og interessen for sparing og energifrigjøring stopper opp. Vi har derfor god tid til å finne de minst konfliktfylte områder til fornybarsatsinga i fylket i forhold til natur, landskap, friluftsliv og folkehelse.

FNF Nordland deltok på folkemøtet på Mo den 9. april, hvor representanter fra Naturvernforbundet i Rana og omegn, Rana Turistforening og Rana Jeger og Fiskerforening også deltok. I forkant av folkemøtet hadde vi et nettverksmøte og gikk i gjennom hvert enkelt utbyggingsprosjekt.

Naturvernforbundet i Rana og omegn, ved May-Lene Meyer, Dag Johansen og Rita Brendryen, har jobbet grundig med en eller flere av søknadene til de åtte omsøkte småkraftverkene i Rana kommune. FNF Nordland er tilsendt innspillene og disse er lagt til grunn i denne uttalelsen.

Farmannåga kraftverk

Om prosjektet

Farmannåga kraftverk vil utnytte et fall på 242 m i Farmannåga mellom et inntak på 245 moh og en kraftstasjon på 3 moh. Det er også planlagt å overføre Dragelva til hovedinntaket i Farmannåga. Fra inntaket er det planlagt en nedgravd rørgate på 2,1 km, med unntak av en bratt skrent (mellom kote 75 og 35). Fra eksisterende vei ved Saltvikodden er det planlagt ca. 180 m permanent vei til Farmannåga kraftstasjon. Fra RV17 og frem mot inntaket er det planlagt permanent skogsbilvei langs rørtraseen; til sammen ca. 1,7 km. Ved byggingen av overføringen av Dragelva vil det bli anlagt en midlertidig anleggsvei i rørtraseen som vil fjernes etter ferdigstilling. Middelvannføringen er 0,61 m³/s, og det er søkt om maksimal slukeevne i kraftverket på 1,8 m³/s. Kraftverket vil ha en installert effekt på 3,6 MW og årlig middelproduksjon er beregnet til 10,6 GWh. Søker planlegger å slippe en minstevannføring på 30 l/s om sommeren og 0 l/s om vinteren. Tiltakshaver er Småkraft AS.

Vassdraget ligger i fjellområdene på nordsiden av Laupen vest i Rana kommune i Nordland. Farmannåga er nordøstvendt på prosjektrekningen og varierer mellom strie og moderate stryk og fosser. Elva følger en markert v-dal, som er brattere og dypere fra midtre del og nedover forbi hovedvegen. Denne avgrenses av et markert fosseparti, før den flater noe ut nedover mot utløp i Aurelva og videre relativt rolig til utløp i fjorden.

Sweco Norge AS har befart området og gjennomført undersøkelser og kunnskapsinnhenting og gjort følgende registreringer og konfliktvurderinger i forbindelse med prosjektet.

Naturmiljø

Det ble samlet inn mose og lav fra flere lokaliteter med potensielt fuktighetskrevede arter ved Farmannåga, fra bergflater og bakken nær elvebredden og fra eldre lauv og bartrær. I tillegg ble området undersøkt i forbindelse med prosjektet "Bekkekløfter 2009" (Høitomt 2010), som er tatt med i verdivurderingen. Tre av de registrerte artene er oppført på den norske rødlista; hhv. lavene gubbeskjegg og huldrelav (begge nært truet- NT) og soppen gammelgranskål (NT).

Det er påvist flere rødlistede fuglearter nær utløpet av Aurelva, men ikke oppover langs Farmannåga. Befaring og feltundersøkelse i Farmannåga ble gjennomført på en tid av året som er dårlig egnet for observasjon av fugl (5. september og 15. november). Prosjektrekningen i Farmannåga er et egnet sted for hekking av fossefall, men denne ble ikke observert. Den ble derimot observert i Innerelva. Den gamle granskogen i dalen oppover langs elva er dessuten et egnet hekkeområde for hønsehauk. Luftlinjen være problematisk pga. av kollisjonsfare for fugl.

Prosjektområdet inngår i forvaltningens yngleområder for jerv (EN – sterkt truet) og gaupe, og en kan forventes tidvis tilstedeværelse av begge artene i influensområdet. Streifende brunbjørn (EN) kan også forventes å forekomme. Oter (VU) er observert i nedre del av vassdraget.

Verdifulle naturtyper

I influensområdet er det enkelte åpne myrer som går inn under naturtypen "Åpen myrflate" (NT).

Bekkekløft og bergvegg (B-verdi)

Fra Stigauren og helt oppover til inntaket i Farmannåga og Dragelva går elva vekselvis over bergflater i en bekkekløft med forholdsvis bratte skråninger opp fra elva kledd med gammel granskog. Det er enkelte spredte eldre lauvtre, men hovedsakelig krattvegetasjon. Gjennom ”Bekkekløftprosjektet” er det innsamlet lav og mose fra ulike steder langs Farmannåga. Det ble påvist mange lav og mosearter, deriblant to rødlistede lav (gubbeskjegg og huldrelav) og en rødlisteart av treboende sopp (gammelgranskål) i den gamle granskogen langs kløfta. Lokaliteten er gitt middels verdi.

Gråor-heggeskog (C-verdi)

Ved Aurelva og i nedre del av Farmannåga mellom elva og dyrkamarka er det et område med naturtypen gråor-heggeskog med delvis flommarksskogutforming. Naturtypen er ikke truet vegetasjonstype. Det er noe innslag av bjørk og hegg og typiske planter i feltsjiktet er mjødurt og bringebær. Det er flere bregner som inngår; bl.a. skogburkne og strutseving. Det er ikke gjort funn av rødlistearter og området er vurdert å være av liten verdi.

Gammel barskog (B-verdi)

Granskogen i Rana-distriktet er naturlig innvandret, relativt ung og tilhører fjerdegenerasjon, dvs. innvandret for ca. 600 år siden. Noe er plantet inn på 1950-60-tallet, og noe supplert som følge av hogst. Det er granskog langs begge sider av Farmannåga, sett bort fra områdene som er uthogd. Ovenfor inntakene dominerer bjørk i tresjiktet. Lokaliteten verdisettes til middels.

Prosjektet berører også naturtypen ”elveløp”, som er rødlistet som nær truet (NT) i den nye rødlista for naturtyper (Lindgaard og Henriksen 2011).

Fugl

Befaring og feltundersøkelse i Farmannåga ble gjennomført på en tid av året som er dårlig egnet for observasjon av fugl (5. september og 15. november).

Prosjektstrekningen i Farmannåga er et egnet sted for hekking av fossefall. Den gamle granskogen i dalen oppover langs elva er et egnet hekkeområde for hønsehauk. De mest attraktive områdene for fugl er ved utløp i fjorden og i tilknytning til gråor-heggeskogen i nedre del av vassdraget.

Fisk og ferskvannsorganismer

Fra utløpet i Sjonfjorden er det potensial for oppvandring av anadrom fisk i Aurelva opp til samløpene med Farmannåga og Innerelva. Det er sjelden oppvandring av laks og sporadisk oppvandring av sjørret, men vassdraget blir ikke vurdert å ha en egen selvreproduserende bestand av verken laks eller sjørret (DN, lakseregisteret). Det er et par fine gyteområder for sjørret på den nedre strekningen av Farmannåga. Det er også et par større kulper som bør kunne være egnede oppholdssteder for større fisk.

Oppstrøms fossen som ligger ca. 200 meter oppstrøms samløpet mellom Farmannåga og Innerelva er det en liten bestand av stasjonær elvelevende ørret. Det er ingen kjente forekomster av rødlistede ferskvannsarter i Farmannåga. Vassdraget anses ikke som viktig gyte- og oppvekstområde for anadrom laksefisk og har kun lokal verdi for fisk.

På vestsiden av Aurelva ligger et klekkeri for settefiskproduksjon. Vannforsyningen blir kommer fra Farmannåga. Fra ca. 1993 og fram til og med 2010 ble anlegget brukt til produksjon av utsettingsmateriale (yngel) av sjørret av Ranastamme for utsetting i Ranaelva ovenfor den stengte laksetrappa i Reinforsen, og i sideelva Tverråga ovenfor den stengte

fisketrappa i Revelforsen. Formålet med sjørretutsettingene (50 -200 000 yngel per år) var å bevare en sterk sjørretstamme i perioden med gyro-infeksjon og rotenonbehandling. Anlegget er ikke i drift per i dag (Roald Jan Setså, pers. medd) og vannbehov ved en eventuell ny oppstart av anlegget er ukjent.

FNF Nordlands vurdering

FNF Nordland henstiller om at det ikke gis konsesjon til Farmannåga kraftverk med følgende begrunnelse:

En eventuell realisering av Farmannåga kraftverk vil bidra til en samlet belastning på bekkekløftlokaliteter i regionen. Fuktkrevende vegetasjon i den registrerte bekkekløften blir påvirket negativt og kan endre naturtypens karakter.

Mindre vann i elva p.g.a. av vannkraftutbygging vil gjøre flommene mindre og true flommarkskogen. I tillegg vil det bli hogst av en del verdifull eldre granskog, samt påvirke rødlistearter. Potensialet for å finne flere rødlistede arter i prosjektområdet er også til stede.

FNF Nordland mener videre det omsøkte tiltaket vil medføre mye hogst og arealbeslag gjennom inntakene, adkomstveiene, nettilknytning og kraftstasjonen. Utbyggingen forutsetter permanent veibygging (med nødvendig ryddebelte) fram til kraftstasjonen og til inntaket i Farmannåga. Utover dette kommer nettilknytning, nødvendig bygg og installasjoner. I tillegg planlegges en ca. 45 m strekning av vannveien med rør i dagen.

FNF Nordland er negative til tiltak som vil gi vassdrag redusert verdi for anadrom fisk, samt være til hinder for vannkvaliteten og vannforsyningen til klekkeriet i Sjona. FNF Nordland ber i den sammenheng om at NVE vektlegger Rana Jeger og Fiskerforening v/Laksefiskeutvalgets innspill til søknad om Farmannåga kraftverk. Laksefiskerutvalget opplyser om at klekkeriet vil bli gjenopptatt for produksjon og utsetting av startforet sjørretyngel i Ranaelva og Plura, på grunn av kraftig nedgang i sjørretbestanden. Klekkeriet har vært av stor betydning for kultiveringsarbeidet i Ranaelva.

Rausandaksla kraftverk

Om prosjektet

Rausandaksla kraftverk vil utnytte et fall på 145 meter i Ravnåga/Stillelva mellom et inntak på kote 355 og en kraftstasjon på kote 215. Vannveien er planlagt med om lag 1150 meter nedgravd rørgate og 700 meter tunnel. Det planlegges å ruste opp 2 km eksisterende skogsvei fra gårdene på Rausandaksla til kraftstasjonen. Videre planlegges en midlertidig anleggsvei i rørtraseen som fjernes etter ferdigstilling. Middelvannføringen er 2,16 m³/s, og det søkes om maksimal slukeevne i kraftverket på 5,41 m³/s. Kraftverket vil ha en installert effekt på 5,5 MW og årlig middelproduksjon er beregnet til 14,5 GWh. Søker planlegger å slippe en minstevannføring på 207 l/s om sommeren og 78 l/s om vinteren. Tiltakshaver er Småkraft AS.

Ravnåga tilhører Ranelvvassdraget som er et nasjonalt laksevassdrag. Det er et allerede etablert kraftverk, Ravnåga kraftverk, nedstrøms for det omsøkte kraftverket. Ravnåga renner i dype kløfter og har bratte fossefall. En del av den berørte elvestrekningen benevnes Stillelva som lager meandersvinger i landskapet. Tiltaket vil medføre redusert vannføring på en elvestrekning på 2 kilometer.

Naturmiljø

Tre prioriterte naturtyper ligger i influensområdet for prosjektet. Disse er:

- Fossesprøytoner i Forsliforsene (øvre og nedre) med B-verdi (viktig)
- Naturbeitemark på begge sider av berørt elvestrekning B-verdi, viktig. Naturbeitemarka hadde tidligere A-verdi, svært viktig. Det er sjeldne sopparter i området.
- Kalkbjørkeskog øst for Forslifossene med B-verdi, viktig.

Influensområdet er vurdert til middels verdi for naturtyper og terrestrisk biologisk mangfold. For karplanter og kryptogamer vurderes influensområdet å være av middels til stor verdi. Naturbeitemark står i fare for å gå tapt som følge av nedgraving av rør. Påvirkningen fra vannveien forventes å bli liten til negativ. Påvirkning av inngrep fra veibygging og nedgraving av jordkabel i myrterreng forventes liten negativ. Endret vannføring, lavere luftfuktighet og påvirkning av fuktighetskrevede flora vil føre til middels negativ påvirkning.

Jaktfalk (NT – Nær truet) finnes i området i tillegg til at det er hekkende kongeørn.. Fossekall (registrert på Bern liste 2), som er avhengig av insekt og er vanntilknyttet. Gaupe og jerv (EN – sterkt truet). Viktig beiteområde for elg, samt elgvald. Influensområdet vurderes fra liten til middels verdi for fugl og pattedyr. Påvirkningen på terrestrisk biologisk mangfold vurderes samlet til middels negativ.

Det er sannsynligvis ferskvannsrørret i elvene. Influensområdet vurderes til liten verdi for akvatisk miljø, med middels godt datagrunnlag da det ikke er gjort egne undersøkelser av ferskvannsinvertebrater og fisk. Redusert vannføring vil påvirke ferskvannsfaunaen negativt. Forskyvning av arter kan skje, artsdiversiteten kan opprettholdes, men produksjonen lavere. Det anses at det vil bli liten til negativ påvirkning på akvatisk miljø.

Minstevannsføring og opprydding og revegetering etter endt anleggsarbeid er foreslått som avbøtende tiltak.

Friluftsliv

Brukerinteressene i området er hovedsakelig friluftsliv. Influensområdet for det planlagte kraftverket er forholdsvis lett tilgjengelig, og leder inn mot storslått natur i Svartisenområdet, men er i følge kommunen ikke spesielt mye til friluftsliv.

Det går veg helt til Raudsandaksla, og derfra går det markert sti i terrenget helt opp til der landskapet flater ut rett vest for Storfjellet. Øverste del av vannveien og inntaket vil bli synlig fra stien. Brus fra elva kan høres godt flere steder, og det er lett å komme seg ned til elva ved begge Forsliforsene. Det vil bli mindre fossebrus fra elva enn i dagens situasjon. Opplevelsesverdien knyttet til fossene på prosjektsrekningen vil bli betydelig mindre. Raudsandaksla ligger like ved grensen til Saltfjellet/Svartisen nasjonalpark, og er en av innfallsportene til nasjonalparken hvor det meste av friluftslivsaktiviteten foregår. Det er ikke merket av turer i området på Turistforeningens planleggingskart for fotturer. Stien inn i nasjonalparken fra sør starter ved Store Raudvatnet.

FNF Nordlands vurdering

Vi ser med stor skepsis på at et kraftverk skal bygges tett opp til Svartisen/Saltfjellet nasjonalpark, der ytterkanten av influensområdet og nærområdet mellom influensområdet og nasjonalparken er lite kartlagt med hensyn på flora og fauna. Bygging vil medføre ytterligere bortfall av INON og alle omsøkte småkraftverk vil beslaglegge store arealer INON. Nedstrøms for kraftverket er det allerede et kraftverk under utbygging. Det er flere utbygde – og flere planer om kraftverk i nærheten. Nabovassdraget Glomfjordvassdraget er totalfredet.

Det er tatt for lite hensyn til flora og fauna som i dag eksisterer i selve influensområdet til kraftverket. Det er rødlistede arter i området. Det er hekkende fossefall i området av elva der kraftverket planlegges bygd. Konsekvensutredningen har vært mangelfull mhp virvelløse dyr, bl.a. insekt, som fossefallet livnærer seg på. Det er hekkende kongeørn i nærområdet og det er observert jaktfalk. Fugler vil bli forstyrret særlig i anleggsfasen som vil vare opp til to år. Myrområder vil tørke inn som følge av drenering av vei- og rørtraseer, samt negraving av jordkabel, og viktige plante-, sopp- og lavarter vil påvirkes av det. Det er et sårbar kalkkrikt område med planter typisk for slik naturtype. Naturbeitemarka som omfatter hele byggeområdet var tidligere klassifisert som A – svært viktig, og ble ved forrige konsekvensutredning «nedklassifisert» til B – viktig, pga gjengroing. Vi er ikke enige i denne nedklassifiseringa. Det er fortsatt sau som beiter i området. Forslag til avbøtende tiltak som opprydding og revegetering etter anleggsarbeid er en selvfølge. Minstevannsføringen vil bli så liten at mye elvesubstrat, samt tapte fossesprutsoner vil gi negative konsekvenser for gyting, samt betydelig påvirkning av fuktighetskrevede flora.

For de som benytter turstien og området som et yndet utfartsområde mot nasjonalparken, vil kraftverket med tomt som planlegges bygd ved ei bru over elva, demning ved planlagt inntak, samt brei hogstgate langs nedgravd og utsprengt vannvei virke skjemmende og forringe naturopplevelsen i området som ellers har liten menneskelig påvirkning.

Konklusjon

Med dette henstilles det om at det ikke gis konsesjon til Raudsandaksla kraftverk.

Blakkåga kraftverk

Om prosjektet

Blakkåga kraftverk vil utnytte et fall på 44 meter mellom et inntak på kote 95 og kraftstasjon på kote 51. Fra inntaket er det planlagt en tunnel ned til kraftstasjonen som vil ligge på østsiden av Blakkåga. Det planlegges en permanent vei til kraftstasjonen som vil gå langs østsiden av Blakkåga fra FV354. Middelvannføringen er 13,4 m³/s, og det søkes om maksimal slukeevne i kraftverket på 27 m³/s. Kraftverket vil ha en installert effekt på 9.9 MW og årlig middelproduksjon er beregnet til 28 GWh. Søker planlegger å slippe en minstevannføring på 3,1 m³/s om sommeren og 0,2 m³/s om vinteren. Tiltakshaver er HelgelandsKraft AS.

Store variasjoner i vannføring med betydelig mengder om sommeren og lite om vinteren. Ca. 600 meter ny adkomstveg langs elva til inntaket. Vegen langs Blakkåga opp til kraftstasjonen legges ned mot elva, og det hogges skog i en bredde på ca. 5 meter.

Vassdraget er allerede påvirket gjennom at øvre deler av nedbørfeltet er overført nordvestover til Storglomvatnet. Vannføringen ved planlagt inntak er redusert med nesten 50 % i forhold til naturlig situasjon som følge av denne overføringen.

Anlegging av inntak og kraftstasjon, samt permanent veg inn til kraftstasjonen, vil føre til permanente arealbeslag. Vannveien vil gå i fjell og vil derfor ikke medføre direkte arealbeslag. Deponering av steinmassene fra tunneldrivingen vil stå for det største arealbeslaget.

Naturmiljø

Den prioriterte naturtypen Bekkekløft og bergvegg (regional verdi) er påvist. Kløfta er ca. 120 m lang, og starter ca. 400 m nedstrøms planlagt inntak. Biologene har ikke undersøkt bekkekløften og det anses å være potensielt rødlistete arter i den berørte strekningen med bekkekløfta.

Under befaring ble det funnet en rik forekomst av skjegglaven gubbeskjegg (*Alectoria sarmentosa*) på grantrær langs elva nord for området der kraftstasjonen er planlagt. Som indikerer gammel skog.

Eksisterende kunnskapsgrunnlaget innen naturverdier vurderes som dårlig. Kunnskapsstatus etter nye feltundersøkelser anses som middels, men innenfor ferskvannsfafauna, fugl, pattedyr og invertebrater er fortsatt kunnskapen mangelfull.

Ca. 800 m nord for den planlagte inntaksdammen, ligger Blakkådalen naturreservat på 3200 daa. Formålet med vernet er å bevare et svært verneverdig og spesielt barskogområde med delvis ekte urskog. Naturreservatet har spesiell vitenskapelig interesse.

Rundt Blakkågas samløp med Røvassåga og lenger ned Svartisåga er det et svært viktig deltaområde (Figur 9). Området er spesielt verdifullt for fugl, og utgjør raste-, yngle- og beiteområder for andefugl og trekk- og hekkelokaliteter for annen våtmarksfugl (DN, naturbase). Naturtypen er avgrenset ca. 300 m sør for planlagt kraftstasjon. Eksisterende vei, og planlagt atkomstvei til kraftstasjonen, ligger like øst for området

INON

En utbygging av Blakkåga kraftverk kommer ikke i berøring med inngrepsfrie områder

Friluftsliv

Blakkådalen er en av flere innfallsporter til Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark. Ved Storrødvassgårdene er det mulig å parkere, og herfra går det en sommermerket sti (DNT) over til Beiardalen. Stien går langs østsiden av elva på prosjektrekningen, og på den første kilometeren av strekningen følger stien en skogsbilvei. Veien er stengt med bom like ved gårdene. Dette er den eneste atkomsten til Blakkådalen fra sør. Ca. 12 km fra parkeringsplassen ligger Blakkådalshytta som tilhører Rana turistforening.

Innsyn til atkomstvei og kraftstasjonsområde vil bli skjermet av skog og terrengformasjoner. Massedeponiene på vestsiden av elva vil kunne bli delvis synlige fra stien, men massen tenkes lagt i eksisterende massetak. Denne vurderingen forutsetter at deponiene blir forsøkt tilpasset terrengformasjonene og revegetert slik at de ikke skiller seg nevneverdig ut fra omgivelsene.

I anleggsfasen vil det bli en del aktivitet og støy, noe som kan gjøre influensområdet mindre attraktivt for friluftsliv. Anleggsarbeidet vil imidlertid ikke direkte berøre den merkete stien. Inntaksdammen vil oppfattes som et fremmedelement i landskapet og vil påvirke opplevelseskvalitetene i nærområdet. Skogen mellom stien og inntaket vil være med på å begrense innsynet til området, og vil derfor i liten grad påvirke opplevelseskvalitetene langs stien. I det sårbare området ved inntaket er det viktig at arealbruken minimeres i anleggsperioden.

FNF Nordlands vurdering

FNF Nordland mener det er knyttet såpass mange naturverdier til elva at konsesjon ikke bør gis.

At det ikke er gjennomført biologiske undersøkelser i den berørte strekningen med naturtypen bekkekløft og bergvegg (regional verdi), som igjen har potensial for viktige naturverdier og rødlistede lav og moser, er etter vårt skjønn en svakhet og dette må vektlegges i behandlingen av søknaden.

Sweco erkjenner at det er mangelfull kunnskap og vanskelig å forutsi påvirkningen av redusert vannføring på fuktighetskrevenne vegetasjon langs vannstrengen. Kunnskapsstatusen etter nye feltundersøkelser vurderes som middels, men innenfor ferskvannsfauna, fugl, pattedyr og invertebrater er fortsatt kunnskapen mangelfull.

Funn av gubbeskjegg langs elva nord for området der kraftstasjonen er planlagt indikerer også gammel skog. Gammel skog er viktig for bevaring av både biologisk mangfold og er viktig som karbonlager. Inngrep her må derfor ikke foretas.

Ca. 800 m nord for den planlagte inntaksdammen, ligger Blakkådalen naturreservat på 3200 daa. Formålet med vernet er å bevare et svært verneverdig og spesielt barskogområde med delvis ekte urskog. Naturreservatet har spesiell vitenskapelig interesse. (Forsterker vel vårt syn og indikerer kanskje en større utbredelse av gammel granskog).

FNF Nordland er videre kritisk til inngrep som kan redusere forekomster av viktige naturverdier og øke belastningen på vassdragsnaturen i en kommune som er så preget av kraftutbygginger fra før.

Bordvedåga kraftverk

Om prosjektet

Bordvedåga kraftverk vil utnytte et fall i Bordvedåga mellom kote 400 og 60 moh. En utbygging vil berøre en elvestrekning på om lag 2,4 km som har utspring i Snøfjellet og drenerer nordøstover mot innsjøen Aven i Glomådeltaet, ved innløpet til Langvatnet. Fra inntaket vil vannveien gå delvis i tunnel og delvis i nedsprengt rørgate. Samlet lengde vil være ca. 1920 meter. Installert effekt vil bli 5,49 MW, og beregnet årlig middelproduksjon er 15,5 GWh. Middel vannføringen er 0,766 m³/s. Maksimal slukeevne vil være ca. 1,92 m³/s. Det er lagt til grunn av det skal slippes en minste vannføring tilsvarende 21 l/s hele året. Tiltakshaver er Statskog SF.

For adkomst til stasjonen vil man bygge ny tilkomstvei på 750 m fra lokal vei som går fram til Bordvedaven. Dam og inntak bygges med helikopter og uten adkomstvei. For å få kraften frem til eksisterende 22 kV kraftnett vil det bli gravd ned en 900 m lang 22 eller 33 kV jordkabel, langsmed tilkomstveien til nærmeste tilknytningspunkt rett ved Bordvedaven.

Inntaket er planlagt i et skrint fjellområde. Vegetasjonen i planområdet framstår som forholdsvis fattig. Det er ingen verdifulle naturtyper eller vegetasjonstyper i området som blir berørt. Den eneste rødlistede arten som ble funnet under befarings i området var strandsnipe (NT).

Den svært viktige naturtypen *deltaområde*, inkluderer innsjøen Aven og den nederste delen av Bordvedågas utløp. Utbyggingen vil ikke berøre deltaområdet.

Friluftsliv

Området blir i dag hovedsakelig benyttet av grunneier til bærplukking, landbruk og jakt, men området er åpent for allmenn ferdsel. Bordvedåga er ikke fiskeførende innenfor tiltaksområdet. Utbygger mener at tiltaket ikke vil ha noen konsekvenser for brukerinteresser.

INON

Dersom det omsøkte tiltaket realiseres vil det bli et bortfall av INON-sone 2 med 3,1 km² og sone 1 med 2,5 km².

FNF Nordlands vurdering

FNF Nordland registrerer at utbygger vurderer tiltaket som lite konfliktfylt. FNF Nordland besitter ikke informasjon utover det som kommer frem gjennom konsekvensutredningen. Men vi er kritisk til flere vassdragsinngrep i Rana og inngrep i skrinte fjellområder der det potensielt vil være konflikter med sårbar natur og landskapsopplevelsen.

Som flere av de andre omsøkte prosjektene vil fossefall være en utsatt art. FNF Nordland mener derfor at den samlede belastningen på fossefallet i kommunen er stor. Derfor er det viktig at hensynet til dette blir ivarettatt i behandlingen av konsesjonssøknadene.

FNF Nordland er kritisk til inngrep i nærheten i nærheten til Glomådeltaet. Forstyrrelser knyttet til arealbeslag, anleggsarbeid og annen ferdsel/aktivitet vil virke negativt inn på fugle- og dyrelivet, spesielt i nærområdene til Glomådeltaet landskapsvernområde

m/dyrelivsfredning. Yngle- og hekkeperiode er mest kritiske periode. Dersom tiltaket gis konsesjon er det svært viktig at de foreslåtte avbøtende tiltak på alle områder følges opp, og at støynivå og arealbeslag holdes på et minimum.

FNF Nordland mener også området og regionen er så belastet med naturinngrep at tap av INON, at det må utøves en svært streng praksis i utbyggingssaker selv om det medfører mindre tap INON. Det blir feil å bruke verneområdene og Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark som viktig argument for å tillate ytterligere inngrep andre steder med fortsatt INON. Villmarkspregede områder i dag stort sett konsentrert i de store verneområdene og disse snevres inn. Inngrepsfrie naturområder skal bevares for kommende generasjoner.

Om prosjektet

Røvassåga kraftverk vil utnytte et fall på 145 m i Røvassåga, mellom et inntak på 195 moh og en kraftstasjon på 50 moh. Fra inntaket er det planlagt en rørgate på 1350 m. Det planlegges en permanent vei til inntaksområdet og kraftstasjon langs trasé for eksisterende traktorvei. Veien må oppgraderes og forlenges med 600 m til inntaksområdet, i tillegg til at broen som krysser elven til ny kraftstasjon må rives og bygges på nytt. Middelvannføringen er 3,00 m³/s, og det søkes om maksimal slukeevne i kraftverket på 4,4 m³/s. Kraftverket vil ha en installert effekt på 4,95 MW og årlig middelproduksjon er beregnet til 15,6 GWh. Søker planlegger å slippe en minstevannføring på 0,570 m³/s om sommeren og 0,070 m³/s om vinteren. Tiltakshaver er Norsk Grønnkraft AS.

Røvassåga går over i Langvassåga like nedstrøms Langvatnet, og har utløp i Ranfjorden. Vassdraget er en del av Ranavassdraget. Ranavassdraget er et regulert vassdrag med betydelige utbygginger, deriblant Rana kraftverk på 500 MW. I umiddelbar nærhet av planlagte Røvassåga kraftverk ligger tre eksisterende kraftverk Storrøvatnet (0,7 MW), Reingardsåga (1,6 MW) og Ravnåga (1,2 MW). I tillegg planlegges 5189 Blakkåga kraftverk (9,9 MW), 6552 Tverråga kraftverk (2,5 MW) og Rausandaksla kraftverk (5,5 MW) i samme område som Røvassåga kraftverk. Eksisterende Storrøvatnet kraftverk benytter Røvassåga elv for kraftproduksjon.

Naturmiljø

Tiltaket vil føre til en betydelig reduksjon av vannføringen i Røvassåga, og dette vil påvirke de fuktkrevende systemene som er nært knyttet til selve elveløpet. Det er mye fossesprøyt og tiltaket vil berøre tilknyttede arter og miljø. Vegetasjon bærer preg av å være tilknyttet fossesprøyt, men det er ikke typisk fossevegetasjon med mose- og urterike samfunn og ingen rødlistearter er påvist gjennom undersøkelsene. Minstevannføring i elva vil bidra til at opprettholde en viss luftfuktighet.

Det er registrert to viktige naturtypelokaliteter i nærheten av området. Dette gjelder deltaet der Røvassåga renner sammen med Blakkåga og Svartisåga, samt bekkekløfta som Røvassåga på utbyggingsstrekningen går i. Den første lokaliteten er ligger nedstrøms kraftstasjonen med kun marginal konflikt med utbyggingen. Bekkekløften er vurdert å ha verdi C.

Høy luftfuktighet er avgjørende for å opprettholde den stedegne vegetasjonen. Som avbøtende tiltak foreslås en minstevannføring på 570 l/s men det er vanskelig å bedømme hvor stor minstevannføringen må være dersom tiltaket skulle realiseres.

Det er registrert Gubbeskjegg langs elva noe som indikerer gammel skog og et rikere biologisk mangfold. Det er ikke gjort grundige registreringer av fugl, men elva er uaktuell som habitat for fossefall.

Det vil bli betydelige arealbeslag i forbindelse med rørgata og enkelte myrområder vil berøres. Anleggsveien opp til inntaket beholdes permanent. Nettilknytning for kraftverket er ikke avklart, og installasjoner i den forbindelse har derfor ikke vært mulig å vurdere i forhold til biologisk mangfold.

INON

Alle INON-sonene blir berørt. Inntaket er tett opptil Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark og det vil bli bortfall av INON- områder innenfor nasjonalparken.

Friluftsliv

Konsekvensene for friluftsliv vurderes som små. FNF Nordland besitter heller ikke på nåværende tidspunkt med informasjon om allmenn ferdsel og friluftslivsaktiviteten i området.

FNF Nordlands vurdering

FNF Nordland er kritisk til utbygging som vil medføre bortfall av INON innenfor Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark, særlig tap villmarkspregede områder til tross for relativt lite bortfall. Mye av Ranas INON er dessuten falt bort som følge av de mange kraftutbyggingene i kommunen og den samlede belastningen er derfor stor. Hele nedbørsfeltet for det omsøkte tiltaket ligger innenfor nasjonalparken og nærheten til nasjonalparken skulle også tilsi at området har et flott landskap og inngrepsfri natur og at det omsøkte tiltaket vil redusere områdets verdi.

Kraftlinjene blir godt synlig i terrenget og det er en svakhet med søknaden at det ikke nettilknytningen er avklart og at det ikke foreligger biologiske og landskapsmessige utredninger på dette.

Den påviste bekkekløften er vurdert å ha verdi C og det er registrert Gubbeskjegg langs elva noe som indikerer gammel skog og et rikere biologisk mangfold. FNF Nordland mener det bør utøves varsomhet ved en eventuell realisering av prosjektet dersom redusert vannføring og fuktighet vil ha negative konsekvenser på de biologiske verdiene.

Når det gjelder virkninger konsekvenser på fugl virker dette også å ha mangler. Det vurderes blant annet at: *«i anleggsfasen vil tiltaket kunne berøre hekkingen til fuglefaunaen. Det er imidlertid få eller ingen sårbare eller typiske arter som er knyttet til influensområdet, og omfanget for denne gruppen virker derfor også begrenset»*. (Geir Arnesen – Ecofact). Dette er konkludert selv om det ikke er gjort grundig registreringer av fugl i området. I tillegg stilles det spørsmål ved om én dags registrering er tilstrekkelig for å kartlegge det biologiske mangfoldet i området på en tilfredsstillende måte.

Konklusjon

FNF Nordland henstiller om at det ikke gis konsesjon til Røvassåga kraftverk.

Heinbergåga kraftverk

Om prosjektet

Heinbergåga kraftverk vil utnytte et fall på 205 m i Heinbergåga mellom et inntak på 765 moh og en kraftstasjon på 564 moh. Fra inntaket er det planlagt en nedgravd rørgate på omlag 1,9 km. Det må bygges en 50 m lang permanent vei fra eksisterende vei til kraftstasjonen.

Til inntaket er det planlagt en midlertidig vei. Middelvannføringen er 0,835 m³/s, og det er søkt om maksimal slukeevne i kraftverket på 2,60 m³/s. Kraftverket vil ha en installert effekt på 4,55 MW og årlig middelproduksjon er beregnet til 9,7 GWh. Søker planlegger å slippe en minstevannføring på 0,025 m³/s hele året. Det planlegges en demning som skal være 20 meter bred og 4 meter dyp. Tiltakshaver er Statskog SF.

Heinbergåga er et relativt lite vassdrag som drenerer fra Junkerfjellet og ned mot det allerede regulerte Kaldvatnet i sør.

Influensområdet vil være:

- Elvestrekning som blir fratatt vann
- Inntaksdammen (neddemt areal 0,5 da)
- Nedgravd rørgate med midlertidig anleggsvei
- Kraftstasjon med tilkomstvei
- Jordkabel trase for nettilknytning

Det er gjort følgende kunnskapsinnhenting og konsekvensutredning på natur og friluftsliv:

Naturmiljø

Rødlistearter som er registrert i dette området:

- *Snøsoleie* (NT)
- *Grannsildre* (NT)
- *Strandsnipe* (NT)- registrert og finnes høyst sannsynlig hekkende i området
- *Jerv* (EN) og *gaupe* (VU) er sannsynlig forekommende i området
- *Fjellrev* (CR)
- *Dobbeltbekkasin* (NT)

Etablering av inntaksdam i Heinbergåga vil kunne berøre forekomster av issoleie, dvergsoleie og fjellskrinneblom. Potensiale for funn av ytterligere rødlistearter av karplanter, moser og lav vurderes som lavt.

For samtlige tiltak vil ulempene være størst under, og like etter, anleggsfasen, og vil gradvis avta etter hvert som den naturlige vegetasjonen vokser opp igjen.

Fjellrev er sannsynlig streifende i området da den er satt ut i Junkerfjellet side 2006 som ledd i avlsprosjektet. Det finnes også gamle hilokaliteter i Junkerfjellet.

Det foreligger ikke kunnskap om eventuelle vannfuglforekomster i Heinbergvatnan eller i et annet navnløst vann høyere opp i nedbørsfeltet. Kunnskap om rovfugl og ugler er mangelfull for området. Det er åpenbart behov for gjennomføring av ytterligere befaringer/utredninger med tanke på vannfugl og rovfugl i dette området.

Strandsnipa er knyttet direkte til vannvegen i nedbørsfeltet i tiltaksområdet og sannsynligheten for at fossefall og linerle opptre i vassdraget er store. Redusert vannføring i Heinbergåga forventes å ville forverre situasjonen for fossefall som sannsynligvis hekker i området.

Verdifulle naturtyper i området:

- *Bekkekløft og bergvegg* - C-verdi

Naturtypen er registrerte på fire delstrekninger langs Heinbergåga og har en rik karplanteflora. Bekkekløftene er markerte i terrenget og er ikke påvirket av inngrep, unntatt den nederste kløfta, hvor en 22 kV linje passerer i luftstrekk. Nedre del av samme kløfteparti vil ha utviklet noe fossesprøyt i perioder med høye vannføringer.

- *Elveløp* (NT)

Både innsjø og elveløp er vurdert til å ha status nær truet (NT) i Norge ut fra tilstandsendringer de siste 50 år. En viktig faktor som har bidratt til dette er vassdragsreguleringer.

- *Fastmattemyr* (VU)

Registrert i nedre og midtre partier av tiltaksområdet. Klassifisert som *truete vegetasjonstype*, VU.

INON

Omsøkte utbygging vil resultere i at et relativt stort areal, 21,8 km², med inngrepsfri natur (INON) går tapt eller får redusert sine opprinnelige arealkategorier.

Friluftsliv

Visuelt vil dette nye småkraftverket ha stor negativ betydning da det legges en rørgate på nesten 2 km oppover elfefaret og det skal bygges en 20 m lang og 4 m høy demning av betong ved inntaket i tillegg til området som vil bli oppdemmet.

I Rana kommunes småkraftrapport (Mork, 2009, vedlegg 2b) får delområde 28 som tiltaket hører inn under middels verdi for friluftsliv og reiseliv, og beskrives slik:

«Det er et betydelig antall hytter innenfor delområdet slik at området blir et viktig nærområde for korte dagsturer med utgangspunkt i hyttene. Det er muligheter for stor- og småviltjakt (Statskog) og fiske i Kaldvatnet og enkelte av elvene i delområdet. Det er flere mulige toppurtmål innenfor delområdet, bl.a. Østerdalsknabben (1 116 m.o.h.), Sæterfjellet (984 m.o.h.) og Heinfjellet (1 009 m.o.h.)... Begrensede tekniske inngrep i delområdet vurderes å ha moderate negative virkninger.»

FNF Nordlands vurdering

Etablering av inntaksdam i Heinbergåga vil kunne berøre forekomster av isssoleie, dvergssoleie og fjellskrinneblom. Videre vil det åpenbart også være en ulempe for karplantene med den betydelige reduserte vannføringen. Nedre del av den nederste bekkekløfta vil ha utviklet noe

fossesprøyt i perioder med høye vannføringer og selv om det ikke er påvist rødlistearter her så er det likevel relativt rik karplanteflora.

Det er knyttet en usikkerhet i forhold til konsekvenser for fjellrev. Terrenginngrepene knyttet til Heinbergåga kraftverk vil kunne virke fragmenterende på fjellrevens biotoper noe som er den mest sannsynlige forklaringen på fjellrevens tilbakegang generelt. Saltfjellet er et av kjerneområdene for fjellrev og det vil være svært uheldig med en utbygging som kan øke belastningen på denne truede arten. Derfor bør det utøves varsomhet og forstyrrelse må unngås. Føre-var-prinsippet legges til grunn og søknaden må derfor avslås eller at det avventes med å fatte vedtak så lenge kunnskapsgrunnlaget om konsekvenser på fjellrev ikke er godt nok.

Når det gjelder friluftsliv er det viktig å påpeke at dette et område som fra før av er sterkt belastet i forhold til tidligere inngrep og det ikke ønskes ytterligere belastning på det biologiske mangfoldet og opplevelseskvaliteter til folk som ferdes i området da dette er et mye brukt friluftsområde. Utbygger mener at inngrepet ikke vil gjøre området mindre attraktivt for jakt, fiske og friluftsliv mener vi at det kan ha det. Området hvor inntaket er tiltenkt er over skoggrensa og i et skrint område og etter vårt skjønn øker dette konfliktgraden med landskap og opplevelse. Stillhet og inngrepsfri natur er nært knyttet til friluftsliv. Det som er igjen av inngrepsfri natur, også utenfor verneområdene må i størst mulig grad bevares for nåværende friluftslivsutøvere og fremtidige generasjoner.

Nedre Leiråga kraftverk

Om prosjektet

Nedre Leiråga kraftverk vil utnytte et fall på 33 meter i Leiråga, mellom 81 moh og en kraftstasjon på 48 moh. Inntaket vil anlegges på kote 79 i elva der det skal bygges en inntaksdam med damhøyde på ca. 2,5 meter og med 100 meter oppdemmet elvelengde. I følge tiltakshaver skal "Inntaksbassengets nivå legges på samme nivå som med normalvannstanden i Vardfjelltjønna." hvilket er tilnærmet samme nivå som kraftstasjonen i godkjent konsesjon Øvre Leiråga kraftverk/søknad om konsesjon Leirdalselva kraftverk (kote 82). Fra inntaket er det planlagt tunnel ned til kraftstasjonen som vil ligge under Kalvhaugan. Det skal etableres en avkjøring på 60 – 80 meter fra Melfjordveien til kraftstasjonsområdet. Middel vannføringen er 4,46 m³/s og vannføringen nedenfor inntaket vil i snitt være redusert med ca. 70% i en 650 meter lang strekning. Kraftverket vil ha en installert effekt på 3 MW og årlig middelproduksjon er beregnet til 8,6 GWh. Det er søkt om tillatelse til bygging av 22 kV kraftledning fra Øvre Leiråga kraftverk til Strupen transformatorstasjon. Tiltakshaver er Miljøkraft Nordland AS.

Omfanget av kraftutbygging i Leiråga m/Leirdalselva

Med allerede godkjent konsesjon på Øvre Leiråga kraftverk der beregnet effekt er 8,8 MW vil en godkjenning av Nedre Leiråga kraftverk (3 MW) i samme vassdraget til sammen bety uttak av effekt 11,8 MW. Og skulle også Leirdalselva kraftverk på 3MW få konsesjon (som også planlegges med samme kraftstasjonsbygg), ville det samlede kraftuttaket i vassdraget komme opp i 14,8 MW. Hele vassdraget vil i så fall være regulert til kraftproduksjon fra kote 262 (i Leirdalselva) til utløpet i Leirdalsåga på kote 48 – i praksis noe lenger opp grunnet høyde og lengde på inntaksdam ovenfor kote 262 og noe lenger ned enn kote 48 grunnet endret strømforløp.

Fylkesvei 355 Melfjordveien går fra Røssvoll utenfor Mo i Rana over til Melfjorden. Denne dekker de aller fleste veibehov for prosjektet. En kort avkjøring på ca. 60-80m må etableres fra Melfjordveien til kraftstasjonsområdet. Ved inntaksdammen går samme vei like forbi, og det er en åpen plass ved veistasjonen der eventuell mindre riggplass også kan etableres. Det er også vei ned til det etablerte grustaket i nedre del av prosjektområdet nær kraftstasjonen og utløpet.

Det er gjort følgende konsekvens- og konfliktvurderinger på tema natur og friluftsliv:

Naturmiljø

Ingen naturtyper er blitt registrert i nærheten av området hvor Nedre Leiråga kraftverk er planlagt bygget. Det er heller ikke registrert sjeldne arter. Influensområdet vurderes å ha liten verdi for naturtyper, liten verdi for karplanter, mose og lav, og middels verdi for fugl og pattedyr. Den reduserte vannføringen tiltaket medfører, vurderes å ha liten negativ virkning på rødlistearter og terrestrisk miljø. Berggrunnen i område består av harde bergarter, og berget langs elva er blankskurt og soleksponert. Potensial for funn av rødlistede arter av planter, lav, mose eller sopp vurderes som lavt.

Ca. 1 km sør og sørvest for det planlagte tiltaket er det registrert naturtypene deltaområde (Glomådeltaet) og gammel barskog (Trolldalen). Glomådeltaet bygges opp av de store mengder med løsmasser som breelvene Leiråga og Glomåga fører med seg og deltasystemet er fremdeles under naturlig utvikling. I Glomådeltaet er det registrert minst 75 ulike fuglearter hvorav minst 34 arter av våtmarksfugl. Det vurderes som en av de viktigste innlandshekkelokalitetene i Helgelandsregionen (Miljøstatus Nordland).

Områdets verdi for pattedyr og fugl er satt til middels verdi i første rekke på grunn av nærhet til Glomådeltaet og sannsynlig forekomst av oter (VU). Tiltaket vil ikke endre vannstandsforholdene i Vardfjelltjønna og kanalen fra dette vannet og ut i Leiråga, og hekkemulighetene for vannfugl vil derfor ikke bli endret. Den berørte elvestrekningen vil få vesentlig lavere vannføring, men dette er ikke vurdert å påvirke noen av de rødlistede fugleartene som er registrert i Glomådeltaet.

Det er gjennomført en undersøkelse av fisk i Nedre Leiråga. Den aktuelle elvestrekningen innebærer generelt gode gyte- og oppvekstmuligheter i store deler av strekningen, men fiskebestanden var tynn. Det er ikke påvist rødlistearter av bunndyr eller elvemusling, ål eller rødlistede amfibiearter.

Elvestrekningen på 100 meter i Leiråga fra utløpet av kanalen fra Vardfjelltjønna til planlagt inntaksdam på kote 79 blir oppdemmet. Denne strekningen er dokumentert å være meget godt oppvekstområde for ørreten i vassdraget der særlig Vardfjelltjønna har dokumentert god bestand av ørret. Ved en evt. oppdemming og derpå følgende meget lav strømningshastighet vil denne viktige elvestrekningen ikke lenger kunne fungere som oppvekstområde for ørreten og en kan forvente reduksjon i bestanden.

INON

Det finnes ingen verdifulle landskaper innenfor influensområdet. Tiltaket ligger utenfor INON områder.

Friluftsliv

Tiltakshaver mener området har liten verdi for friluftsjakter. Rana kommune mottok den 05.01.09 sin bestilte rapport "Miljøfaglig vurdering av småkraftverk i Rana kommune" av Miljøconsult AS. Der har område 7, Trolldalen og Leirdalen, fått høyeste vurdering på landskap og nest høyeste vurdering på naturmiljø og friluftsliv.

På sen vinteren og på våren er det mange som starter skituren i det storslåtte landskapet fra Brøytestasjonen ved den planlagte inntaksdammen for Leiråga kraftverk. Om sommeren er det mange som går fottur med eller uten fiskestang i området. Leirågavassdraget sin naturlige, delvis ville ferd er en del av helheten i en upåvirket natur, tross Melfjordveien. Men i og med at veien ligger der og har gjort det siden 1981, så er Leirågavassdraget også et lett tilgjengelig turområde for mange flere ranværingar enn det ellers ville vært. Nettopp derfor bør Leirågaområdet vernes mot ytterligere naturforringelse.

FNF Nordlands vurdering

Vardfjelltjønna med omsøkte del av Leiråga ligger i utkanten av, men innenfor en av de viktigste innlandshekkelokalitetene på Helgeland, Glomådeltaet (Miljøstatus Nordland).

Glomådeltaet er vernet som landskapsvernområde med det formål ta vare på et unikt, nasjonalt verdifullt deltalandskap og det tilhørende rike fuglelivet og de botanisk verdifulle myr- og sumpområdene. FNF Nordland mener derfor at et hvert inngrep som vil ha, eller potensielt har negative konsekvenser på verneverdiene ikke må foretas.

I utredningen vurderes det til at tiltaket vil ikke endre vannstandsforholdene i Vardfjelltjønna og kanalen fra dette vannet og ut i Leiråga, og hekkemulighetene for vannfugl vil derfor ikke bli endret. Den berørte elvestrekningen vil få vesentlig lavere vannføring, men dette er ikke vurdert å påvirke noen av de rødlistede fugleartene som er registrert i Glomådeltaet.

På basis av de begrensede undersøkelsene i forbindelse med søknaden, viser vi til sitat s. 51 i konsesjonsøknaden, ”ikke kjent hvor mange av artene som også har tilhold i området som påvirkes av det planlagte småkraftverket”. Under befaringen i juni 2012 ble det registrert strandsnipe (NT) og fossekall (Bern-liste II) i nærheten av elva. For øvrig er det registrert et stort arts mangfold i området rundt Vardfjelltjønna som f.eks. laksand, krikkan, kvinand, siland, sangsvane og gluttsnipe. Det er registrert oter (VU), gaupe (VU) og jerv (EN). En kraftutbygging av nedre Leiråga vil kunne få uforutsigbare konsekvenser for et dyreliv som vi vet er mangfoldig og dels består av flere truede rødlistearter, men som vi ikke vet omfanget av.

Tiltakshaver mener området har liten verdi for friluftsjnteresser. Rana kommune mottok den 05.01.09 rapporten ”Miljøfaglig vurdering av småkraftverk i Rana kommune” av Miljøconsult AS. Der har område 7, Trollaldalen og Leirdalen, fått høyeste vurdering på landskap og nest høyeste vurdering på naturmiljø og friluftsliv.

På senvinteren og på våren er det mange som starter skituren i det storslåtte landskapet fra Brøytestasjonen ved den planlagte inntaksdammen for Leiråga kraftverk. Om sommeren er det mange som går fottur med eller uten fiskestang i området. Leirågavassdraget sin naturlige, delvis ville ferd er en del av helheten i en upåvirket natur , tross Melfjordveien. Men i og med at veien ligger der og har gjort det siden 1981, så er Leirågavassdraget også et lett tilgjengelig turområde for mange flere ranværingar enn det ellers ville vært. Nettopp derfor bør Leirågaområdet vernes mot ytterligere naturforringelse.

Konklusjon

FNF Nordland henstiller om at det ikke gis konsesjon til bygging av nedre Leiråga kraftverk.

Leirdalselva kraftverk

Om prosjektet

Leirdalselva kraftverk vil utnytte et fall på 180 meter mellom et inntak på 262 moh i Leirdalselva og en kraftstasjon på 82 moh i Leiråga. Leirdalselva løper sammen med Leiråga på ca. kote 165. Fra inntaket er det planlagt 2100 meter nedgravd rør ned til kraftstasjonen. Det blir ingen nye permanente veier. Middelvannføringen er 0,93 m³/s, og det søkes om maksimal slukeevne i kraftverket på 2 m³/s. Kraftverket vil ha en installert effekt på 3 MW og årlig middelproduksjon er beregnet til 8-9 GWh. Søker planlegger å slippe en minstevannføring på 230 l/s om sommeren og 20 l/s om vinteren. Tiltakshaver er Miljøkraft Nordland AS.

FNF Nordlands vurdering

Samme tiltakshaver, Miljøkraft Nordland AS, tidligere fått konsesjon til Øvre Leiråga Kraftverk i samme vassdraget. Leirdalselva kraftverk planlegges med kraftstasjon i samme bygg som øvre Leiråga kraftstasjon, eller med tilbygg til denne. Øvre Leiråga Kraftverk har en beregnet effekt på 8,8 MW (og årlig middelproduksjon på 24,6 GWh) mens Leirdalselva kraftverk som nevnt har en beregnet effekt på 3 MW. Til sammen gir dette en effekt på 11,8 MW fra kraftstasjonen og inngrepet i vassdraget. Hadde tilfellet vært ett enkelt kraftverk og med denne effekten skulle det vært behandlet som et større kraftverk.

FNF Nordland er kritisk til at vassdraget vil bli utnyttet i så omfattende grad som det vil bli dersom det omsøkte tiltaket realiseres og dermed påvirke vannmiljøet i betydelig. Og vi er spørrende til om det vil være en riktig praksis ved utnyttelse av vannkraftpotensialet å splitte opp mange utbyggingsprosjekter i flere små (under 10 MW).

Naturmiljø

Det er ikke registrert verdifulle naturtyper i området og blir i utredningen vurdert til å ha liten verdi for naturtyper, liten verdi for karplanter, mose og lav, og middels verdi for fugl og pattedyr. Den reduserte vannføringen tiltaket medfører, vurderes å ha liten negativ virkning på rødlistearter og terrestrisk miljø.

Plan- og influensområdet har noe betydning for rødlistede arter. Jerv (EN) og gaupe (VU) antas å benytte området jevnlig. Verdien for rødlistearter bli i utredningen vurdert som middels.

Det ble observert fossefall to steder; ved Leirdalselvas samløp med Leiråga og ved kraftstasjonsområdet og hekker sannsynligvis ved Leirdalselva. Fossefall er Norges nasjonalfugl og står på Bern-konvensjonens liste II, og skal derfor tas spesielt hensyn til. I følge Norsk Ornitologisk Forening vil imidlertid fossefallens hekkeplasser i de aller fleste tilfeller uansett bli sterkt forringet eller ubrukelig etter småkraftutbygging (se ”Femti år siden fossefall ble valgt til vår nasjonalfugl” av Morten Ree, NOF 14.05.13). Redusert vannføring vil følgelig ha negative virkninger for fossefallet og dette gjelder flere omsøkte småkraftverk i regionen. Derfor er det vesentlig at den samlede belastningen på fossefall vurderes grundig. Hvis ikke, og prosjektet realiseres, vil dette kunne være et brudd med Norges forpliktelser etter Bern-konvensjonens liste II.

Konsekvens for fugl og (rødlistet)pattedyr er vurdert til å ha en noe usikker omfang og vi mener det ikke foreligger er en tilfredsstillende oversikt over fugl og pattedyr i området og at det skulle tilsi tilbakeholdenhet med å tillate ytterligere tekniske inngrep

Friluftsliv

I utredningen kommer det frem at tiltakets område går inn i Melfjellet-Høgtuva friluftsområde, et 37 km² stort område som omfatter deler av Rødøy og Rana kommuner.

Området kan betraktes som et helårsområde (bl.a. fint skiterreng).

Lokalbefolkningen driver litt småviltjakt i området og Vardfjelltjønna og Leiråga har en god bestand av ørret. Fiskere i området rapporterer om mye fisk, men med lav snittstørrelse. I utredningen blir influensområdet gitt *liten verdi* for brukerinteresser.

FNF Nordland fått opplyst fra vårt nettverk i Rana at det er det mange som bruker området til fotturer med eller uten fiskestang og det at elva er fri for inngrep er en særdeles viktig kvalitet. Fisket og størrelsen på ørreten er også bedre enn det kommer frem i utredningen/undersøkelsene.

På senvinteren og på våren er det veldig vanlig at folk starter fjellturen til Høgtuva eller til vest på Høgtuvbreen fra Brøytestasjonen (da Melfjordveien ikke er brøytet lenger enn dit før midten av mai), dvs. i det eventuelle kraftstasjonsområdet. Området har blitt mer tilgjengelig for folk pga. Melfjordveien. Elva utgjør et viktig landskapselement og med sterkt redusert vannføring vil landskapsbildet forringes på berørt strekning, og områdets kvaliteter for friluftslivsutøvere vil bli vesentlig redusert

FNF Nordland mener området har større verdi for friluftsliv, og viser bl.a. til det som kommer frem gjennom rapporten "Miljøfaglig vurdering av småkraftverk i Rana kommune" (Multiconsult AS) datert 05.01.09, der område 7, Trolldalen og Leirdalen, får høyeste verdivurdering på landskap og nest høyeste på naturmiljø og friluftsliv.

Konklusjon

FNF Nordland henstiller om at det ikke gis konsesjon til bygging av Leirdalselva kraftverk.

For FNF Nordland

Erling Solvang
Styreleder

Gisle Sæterhaug
Daglig leder

Kopi (per e-post) til:

Rana kommune

Nordland fylkeskommune

Fylkesmannen i Nordland v/ Miljøvernadv og Reindrift

Sametinget

Friluftslivets Fellesorganisasjon